
Euroopa Liidu kohtuasjade kokkuvõte juuli 2020

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

- **C-272/19**: Land Hessen (eelotsus – isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamine parlamendi petitsioonikomisjonile)
- **C-549/18**: Euroopa Komisjon vs Rumeenia ja **C-550/18**: Euroopa Komisjon vs Iirimaa (liikmesriigi kohustuste rikkumine – ETL artikli 260 lg 3 põhisumma väljamõistmine)

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

- **C-264/19**: Constantin Film Verleih (eelotsus – intellektuaalomandi rikkuja „adress“)
- **C-343/19**: Verein für Konsumenteninformation (eelotsus – kohtualluvus lepinguvälise kahju puhul)
- **C-86/19**: Vueling Airlines (eelotsus – kadunud pagasi eest makstav hüvitis)
- **C-297/19**: Naturschutzbund Deutschland (eelotsus – territooriumi tavaline majandamine)
- **C-311/18**: Facebook Ireland ja Schrems (eelotsus – piisava kaitse tase isikuandmete edastamisel liidust kolmandasse riiki)
- **C-610/18**: AFMB (eelotsus – „tööandjaks“ oleva ettevõtte kindlaksmääramine)
- **C-129/19**: Presidenza del Consiglio dei Ministri (eelotsus – vägivallakuritegude ohvrite hüvituskeem, kui tegemist ei ole piiriülese olukorraga)

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

C-272/19: Land Hessen (eelotsus – isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamine parlamendi petitsioonikomisjonile)

Euroopa Kohtu otsus, 9. juulil 2020

Põhikohtuasja kaebaja taotles võimalust tutvuda dokumentidega tema isikuandmete kohta, mida Hesseni liidumaa parlamendi petitsioonikomisjon säilitab seoses kaebaja esitatud petitsiooniga. Kuna kaebaja teabenõue jäeti rahuldamata põhjusel, et petitsioonimenetlus kujutab endast parlamentaarset ülesannet ning parlamendi suhtes ei kuulu määrus 2016/679 (füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta) kohaldamisele, siis pöördus ta kaebusega kohtusse. Saksamaa halduskohus küsis esiteks, kas Hesseni liidumaa parlamendi petitsioonikomisjoni saab pidada „vastutavaks töötlejaks“ määruse 2016/679 kohaselt, mistõttu kuulub isikuandmete töötlemine sellise komisjoni poolt määruse kohaldamisalasse.

Teiseks soovis Saksamaa kohus teada, kas teda võib pidada „kohtuks“ ELTL artikli 267 tähenduses koostoimes harta artikliga 47, arvestades Euroopa Kohtu välja töötatud kriteeriume, eelkõige kohtu sõltumatust. Kuigi kohtud peavad olema sõltumatud igasugusest välisest (riigi või liidumaade) otsest või kaudsest mõjust, siis kehtestab Hesseni liidumaal kohtute välis- ja sisekorralduse eeskirjad justiitsministeerium ning ministeeriumi kaudu pakutakse kohtutele muu hulgas IT-teenuseid, mille kaudu on haldusasutusel lõppastmes juurdepääs kõigile kohtu andmetele.

Euroopa Kohus alustas analüüsi teisest küsimusest, sest hindamaks, kas tegemist on „kohtuga“ ELTL artikli 267 tähenduses, on tegemist vastuvõetavuse tingimusega, mis on eeltingimuseks esimese küsimuse tõlgendamisel.

Kohus meenutas kõigepealt, et liikmesriikide kohtute sõltumatus on EL õiguskorra jaoks põhjapaneva tähtsusega. Eelotsusetaotluse vastuvõetavuse kontrollimisel võib seda kriteeriumi hinnata üksnes ELTL artikli 267 alusel. Seega Euroopa Kohtu hinnang puudutab üksnes Saksamaa halduskohtu sõltumatust põhikohtuasjas, st määruse 2016/679 tõlgendamisel. Sellest tulenevalt ei ole Saksamaa kohtu poolt esile toodud teatud sõltumatust kahtluse alla seavad asjaolud selle hinnangu andmisel asjakohased. See kehtib Euroopa Kohtu hinnangul muu hulgas ka justiitsministeeriumi rolli kohta kommunikatsiooni- ja IT-vahendite haldamisel ning isikuandmete haldamisel, mistõttu Euroopa Kohus ei saa neid asjaolusid sõltumatuse hindamisel kahtluse alla seada.

Kohtu sõltumatuse hindamisel kontrollis Euroopa Kohus vaid väidetavat mõju, mida seadusandlik või täitevvõim võib kohtunike nimetamises, edutamises ja hindamises osalemise tõttu avaldada selle halduskohtu kohtunikele. Kohus leidis, et **need asjaolud, millega Saksamaa kohus põhjendab kahtlusi oma sõltumatuse suhtes, ei ole piisavad järeldamaks nende kahtluste põhjendatust, seda enam, et Saksamaa õiguskorras on kehtestatud piisav raamistik, et tagada kohtute sõltumatus.** Seega on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Mis puudutab mõistet „vastutav töötleja“ määruses 2016/679, siis Euroopa Kohtu meelest on see mõiste piisavalt lai, et hõlmata mis tahes organit, kes määrab üksi või koos teistega kindlaks töötlemise eesmärgid ja vahendid. Samas määruse kohaldamisalast tehtud erandeid tuleb jällegi kitsalt tõlgendada. Seetõttu ei ole ainuüksi asjaolu, et see on riigi või riigiasutuse enda tegevus, piisav, et erand oleks sellisele tegevusele automaatselt kohaldatav. On nimelt vaja, et tegevus kuuluks erandites sõnaselgelt nimetatud tegevust hulka või et seda saaks liigitada nendega samasse kategooriasse. Lisaks ei ole määruses ette nähtud ühtegi erandit parlamendi tegevuse kohta. **Kuna kohtu hinnangul Hesseni liidumaa parlamendi petitsioonikomisjoni tegevus ei vasta ühelegi määruses toodud erandile ja kuna see komisjon määrab üksi või koos teistega kindlaks töötlemise eesmärgid ja vahendid, siis tuleb teda järelikult pidada „vastutavaks töötlejaks“ määruse tähenduses ja seetõttu kuulub ka määrus kohaldamisele.**

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-549/18: Euroopa Komisjon vs Rumeenia ja C-550/18: Euroopa Komisjon vs Iirimaa (liikmesriigi kohustuste rikkumine – ELTL artikli 260 lg 3 põhisumma väljamõistmine)

Euroopa Kohtu otsused, 16. juulil 2020

Euroopa Komisjon esitas hagi Euroopa Kohtule seoses sellega, et Rumeenia ja Iirimaa ei olnud direktiivis sätestatud tähtjaks ehk 26. juuliks 2017 üle võtnud direktiivi 2015/849 (mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist) või igal juhul ei olnud direktiivi ülevõtmise meetmetest komisjonile teatanud. Komisjon palus kohtul mõista rahaline karistus põhisummana Rumeeniale u 4,5 miljonit eurot ning Iirimaaale u 2,8 miljonit eurot. Lisaks palus komisjon mõlemale riigile mõista ka karistusmaks iga hilinetud päeva eest alates kohtuotsuse kuulutamisest, kuid kuna menetluse kestel võtsid mõlemad riigid direktiivi üle, loobus komisjon karistusmaks nõudmisest.

Euroopa Kohus tuvastas kõigepealt, et Rumeenia ja Iirimaa ei olnud neile põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödudes direktiivi ülevõtmise tagamiseks vajalikke meetmeid võtnud ega nendest meetmetest komisjonile teatanud, mistõttu nad on rikkunud oma kohustusi. Seejärel meenutas kohus, et „ülevõtmise meetmetest teavitamise kohustusega“ peetakse silmas liikmesriikide kohustust edastada piisavalt selget ja täpset informatsiooni direktiivi ülevõtmise meetmete kohta. Liikmesriigid peavad iga direktiivi sätte kohta märkima ära seda ülevõtva riigisisese õiguse sätte või sätteid, vajaduse korral lisama vastavustabeli. Seega selleks, et nõuda liikmesriigile ELTL artikli 260 lõikes 3 ette nähtud rahalise sanktsiooni määramist, peab komisjon tõendama, kui teatavad ülevõtmismetmed on ilmselgelt puudu. **Kuna on tõendatud, et Rumeenia ja Iirimaa ei ole teatanud kõikidest ülevõtvatest meetmetest, siis kuulub tuvastatud liikmesriigi kohustuste rikkumine ELTL artikli 260 lõike 3 kohaldamisalasse.**

Mis puudutab rahalise sanktsiooni eraldi põhjendamist, siis kohtu hinnangul on rahaline sanktsioon üksnes kõrvalmeede liikmesriigi kohustuste rikkumise suhtes ja kuna komisjonil on sellise menetluse algatamise otstarbekuse küsimuses kaalutlusõigus, mis Euroopa Kohtu

kohtulikule kontrollile ei allu, siis ei tohi selle sätte kohaldamise tingimused olla piiravamad kui need, mis on ELTL artikli 258 rakendamise aluseks. Lisaks märkis kohus, et **ainult Euroopa Kohtul on pädevus määrata liikmesriigile rahalist sanktsiooni. Kui kohus teeb sellise otsuse võistleva menetluse tulemusel, peab ta seda põhjendama. Järelikult ei mõjuta asjaomase liikmesriigi menetluslikke tagatise see, kui komisjon jätab oma valiku taotleda kohtult ELTL artikli 260 lõike 3 kohaldamist põhjendamata.** Samas see, et komisjon ei pea oma otsust taotleda rahalist sanktsiooni iga juhtumi puhul eraldi põhjendama, ei vabasta teda kohustusest põhjendada taotletud rahalise sanktsiooni laadi ja suurust.

Kuna põhisumma määramisel vaidlustasid kostjad selle proportsionaalsuse ja otstarbekuse, leidis kohus, et hagiavaldust ei saa jätta ebaproportsionaalsuse tõttu rahuldamata ainuüksi põhjusel, et selle ese on liikmesriigi kohustuste rikkumine, mis küll kestis pikka aega, kuid oli selleks ajaks lõppenud, kui Euroopa Kohus faktilisi asjaolusid hindas. Otstarbekuse hindamisel asus kohus seisukohale, et hoolimata sellest, et nimetatud liikmesriigid tegid komisjoni teenistustega kogu kohtueelse menetluse ajal koostööd ning tegid jõupingutusi, et lõpetada rikkumine, näitavad tuvastatud õiguslikud ja faktilised asjaolud nende kogumis, see tähendab direktiivi ülevõtmiseks vajalikest meetmetest teavitamata jätmise isegi hagi esitamise kuupäevaks, et **sarnaste liidu õiguse rikkumiste tulevikus kordumise tõhusaks ärahoidmiseks tuleb võtta selline meede nagu põhisumma määramine.**

Põhisumma arvutamise kohta märkis kohus, et kohustuste rikkumise kestust tuleb arvestada mitte alates põhjendatud arvamuses määratud tähtajast, nagu seda tehakse karistusmaks kindlaks määramisel, vaid direktiivis sätestatud ülevõtmise kuupäevast. Seetõttu kestis Rumeenia kohustuste rikkumine veidi üle kahe aasta ja Iirimaa lausa kaks ja pool aastat. Seega otsustas kohus Rumeenialt välja mõista põhisumma 3 miljonit eurot ning Iirimaaalt 2 miljonit eurot.

Euroopa Kohtu otsused on kättesaadavad [siit](#) (Rumeenia) ja [siit](#) (Iirimaa).

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

C-264/19: Constantin Film Verleih (eelotsus – intellektuaalomandi rikkuja „aadress“)

Euroopa Kohtu otsus, 9. juulil 2020

Constantin Film Verleihile kuuluvad Saksamaal filmide „Parker“ ja „Scary Movie 5“ kasutamise ainuõigused. Nimetatud filmid laaditi üles YouTube'i veebisaidile ning neid vaadati seal mitukümmend tuhat korda. Constantin Film Verleih nõudis seetõttu YouTube'ilt ja tema emaettevõttelt Google'ilt, et nad edastaksid nende kasutajate e-postiaadressid, telefoninumbrid ja IP-aadressid, mida need kasutajad nimetatud failide üleslaadimiseks kasutasid, ning IP-aadressid, mida kasutajad viimati oma Google kontole sisenemiseks kasutasid. Saksamaa kohus küsis seetõttu Euroopa Kohtult, kas direktiivis 2004/48 (intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta) hõlmab mõiste „aadressid“ intellektuaalomandi õigust rikkunud kasutajate e-posti aadressi, telefoninumbrit, asjaomaste failide üleslaadimisel kasutatud IP-aadressi ja viimati tema kasutajakontole sisenemiseks kasutatud IP-aadressi.

Euroopa Kohus tõdes, et direktiivi 2004/48 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et pädevatel kohtutel oleks sellises olukorras võimalik kohustada veebipõhise platvormi haldajat edastama iga isiku nime ja aadressi, kes on sellele platvormile ilma autoriõiguse omaja loata filmi üles laadinud. Samas see direktiiv ei sisalda mõiste „aadressid“ määratlust, mistõttu tuleb selle tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramisel lähtuda selle harilikust tähendusest tavakeeles, võttes arvesse nii selle mõiste kasutamise konteksti kui ka õigusakti eesmärki, milles seda kasutatakse, ja vajaduse korral ka õigusakti kujunemislugu.

Kohus märkis, et **mõiste „aadress“ tähendab tavakeeles üksnes postiaadressi, st teatava isiku alalist või peamist elukohta.** Sellest järeldub, et **kui seda kasutatakse ilma täiendava täpsustusega, siis ei hõlma see e-posti aadressi, telefoninumbrit ega IP-aadressi.** Sellist tõlgendust toetavad nii õigusakti ettevalmistavad materjalid kui ka mõiste kasutamise kontekst, kuna muudes ELi e-posti või IP-aadressi käsitlevatest õigusaktides kasutatakse sõna aadress koos täiendava täpsustusega, kui soovitakse tähistada e-posti aadressi, telefoninumbrit või IP-aadressi.

Euroopa Kohus nentis, et liidu seadusandja soovis ühtlustada intellektuaalomandi õiguste järgimist minimaalselt, mistõttu piirdub ühtlustamine vaid täpselt määratletud teabega ning direktiiviga püütakse ühteaegu tagada eri õiguste vahelist tasakaalu, eelkõige õiguste omaja õigust teabele ja kasutajate õigust isikuandmete kaitsesele. Kuigi direktiivis ei ole liikmesriikidel kohustust näha pädevatele kohtutele ette võimalust nõuda intellektuaalomandi õiguse rikkumist puudutavas menetluses isikute e-posti aadressi, telefoninumbri või IP-aadressi edastamist, ei muuda see tõsiasi, et liikmesriikidel on õigus seda teha. Direktiivist tuleneb nimelt, et **liidu seadusandja on liikmesriikidele sõnaselgelt ette näinud võimaluse anda intellektuaalomandi õiguste omajatele saada täielikumat teavet, tingimusel, et seejuures tagatakse õiglase tasakaal erinevate asjasse puutuvate põhiõiguste vahel..**

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-343/19: Verein für Konsumenteninformation (eelotsus – kohtualluvus lepinguvälise kahju puhul)

Euroopa Kohtu otsus, 9. juulil 2020

Austria kohus esitas Euroopa Kohtule küsimuse kohtualluvuse kohta vaidluses, kus Austria tarbijakaitseühing (VKI) oli esitanud hagi Saksamaa aktsiaseltsi Volkswagen AG vastu tarbijatele tekitatud kahju nõudega. VKI esindas 574 tarbijat, kes olid Austrias ostnud kas uue või kasutatud sõiduki ning hiljem said teada, et Volkswagen AG oli sõidukitele paigaldanud heitgaaside heite andmeid manipuleeriva tarkvara. Kuna sõidukid sisaldasid algusest peale sellist puudust, pidanuks nende turuväärtus ja seega ostuhind olema selgelt madalam kui tegelikult makstud hind. Volkswagen vaidlustas eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohtualluvuse, mistõttu Austria kohus küsis, et kui sõidukite tootja on ühes liikmesriigis paigaldanud sõidukitele ebaseaduslikult tarkvara, millega manipuleeritakse heitgaaside heite andmeid, enne kui need omandatakse kolmandalt isikult teises liikmesriigis, kas siis kahju tekkimise paik on viimati nimetatud liikmesriigis.

Viidates oma varasemale praktikale, märkis Euroopa Kohus, et **mõiste „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud“ hõlmab nii kahju tekkimise paika kui ka kahju põhjustanud sündmuse paika, mistõttu kostja vastu võib hageja valikul hagi esitada neist ühe või teise paiga kohtule.** Selge on see, et kahju põhjustanud sündmuse toimumise paik on Saksamaa, mille territooriumil varustati sõidukid sellise tarkvaraga.

Mis puudutab aga kahju tekkimise paika, siis ei saa mõistet „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud“ nii laialt tõlgendada, et see hõlmaks kõiki kohti, kus võib täheldada niisuguse teo kahjulikke tagajärgi, mis on juba põhjustanud mõnes teises paigas tekkinud kahju. Siiski põhikohtuasjas seisnes väidetav kahju sõidukite väärtuse vähenemises. Seega isegi kui nendel sõidukitel oli alates selle tarkvara paigaldamisest puudus, asus kohus seisukohale, et väidetav kahju tekkis alles nende sõidukite ostmise hetkel, kuna need osteti nende tegelikust väärtusest kõrgema hinnaga. Lisaks järeldas kohus, et selline lõppostjale tekkinud kahju ei ole ei kaudne ega puhtalt varaline, sest kahju aluseks olevad puudusega sõidukid on ainealine vara. Seega saab selline kahju tekkida siis, kui sõiduk omandatakse kolmandalt isikult. Niisiis **saab olla kahju tekkimise paik liikmesriigis, kus kolmandatelt isikutelt on sellise puudusega sõiduk omandatud.**

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-86/19: Vueling Airlines (eelotsus – kadunud pagasi eest makstav hüvitis)

Euroopa Kohtu otsus, 9. juulil 2020

Reisija lendas Vueling Airlines'i lennuga Ibizast Fuerteventurasse, tehes vahemaandumise Barcelonas. Sihtkohta jõudmisel ei olnud tema registreeritud pagas sinna jõudnud. Lennufirma

tunnistas, et pagas läks kaduma. Reisija nõudis selle eest Montreali konventsioonis ette nähtud 1131 SDRi suurust ülemmäärale vastavat hüvitist nii varalise kui mittevaralise kahju eest, mida tema pagasi kaotamiseks talle põhjustas, hoolimata sellest, et reisija ei esitanud ühtegi tõendit oma pagasi väärtuse kohta. Reisija väitel on pagasi kaotamiseks konventsioonis ette nähtud juhtumitest kõige raskem. Hispaania kohus küsis, kas sellises olukorras tuleb Montreali konventsiooni kohaselt reisijale kaotatud pagasi eest hüvitada ülemmäär või kindel summa, mida tuleb automaatselt tasuda, ning kui hüvitise summa ei ole konventsiooni kohaselt kindlaks määratud, kas siis konventsioonis on sätestatud hüvitise kindlaksmääramise kord.

Euroopa Kohus meenutas oma varasemat praktikat, mille kohaselt **Montreali konventsioonis ette nähtud piirmäär on hüvitise ülemmäär, mida seega ei kohaldata igale reisijale automaatselt ja kindla summamana isegi tema pagasi kaotamiseks korral**. Täpsemalt on see piirmäär pagasi väärtust puudutava erideklaratsiooni puudumisel absoluutne piirmäär, mis hõlmab nii mittevaralist kui ka varalist kahju. Samuti ei tulene konventsioonist, et pagasi kaotamiseks tuleb pidada kõige raskemaks pagasile tekitatud kahju juhtumiks, vaid seal on loetletud üksnes erinevad juhtumid, mis võivad tuua kaasa lennuettevõtja vastutuse pagasi vedamisel tekkinud kahju eest, kuid ei kehtesta nende juhtumite hulgas hierarhiat. Sellest tulenevalt **on liikmesriigi kohtu ülesanne määrata piirmäära piires kindlaks see hüvitise summa, mida reisijale juhtumi asjaolusid arvesse võttes maksta tuleb**.

Seejärel leidis kohus, **kuivõrd konventsioonis ei ole ette nähtud erisätteid kahju tõendamise kohta, tuleb menetlusautonoomia põhimõttest lähtudes kohaldada liikmesriigi õiguse asjakohaseid norme**. Liikmesriikidel on lausa ülesanne kehtestada täiendavad eeskirjad, mis võivad olla vajalikud konventsiooni rakendamiseks. **Need õigusnormid ei tohi siiski olla vähem soodsad kui sarnaste riigisiseste õiguskaitsevahendite puhul ja need ei tohi muuta Montreali konventsiooniga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks ega ülemäära keeruliseks**. Reisija kohustus on tõendada õiguslikult piisavalt pagasi hävimise, kaotamiseks, kahjustumise või hilinemise tõttu tekkinud kahju. Kui reisija ei ole esitanud mingeid tõendeid, võib liikmesriigi kohus võtta arvesse näiteks kaotsiläinud pagasi kaalu ning seda, kas pagas läks kaotsi edasi- või tagasilennul, et hinnata tekitatud kahju või määrata kindlaks kahju kannatanud reisijale makstava hüvitise suurus.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-297/19: Naturschutzbund Deutschland (eelotsus – territooriumi tavaline majandamine)

Euroopa Kohtu otsus, 9. juulil 2020

Aastatel 2006-2009 klassifitseeriti osa Saksamaa Schleswig-Holsteini liidumaa lääneosas asuvast Eiderstedti poolsaarest „kaitsealaks“, muu hulgas mustviirese (*Chlidonias niger*) esinemise tõttu, sest sellel territooriumil on üks peamistest mustviirese pesitsemisaladest. Eiderstedti poolsaarel on selle asustamiseks ja põllumajanduslikuks kasutamiseks vajalik kuivendusvõrgu rajamine, mida teostatakse maatükkide vaheliste kuivenduskraavide abil. Sealjuures kuulub veekasutuse ja maaparandusega tegeleva organisatsiooni seadusest tulenevate ülesannete hulka avalik-õiguslik kohustus hooldada pinnaveekogusid, mille täitmiseks käitab ta muu hulgas rajatist, mis hõlmab reguleerimislüüsi ja pumbajaama, mille

tõttu veetaset sellel territooriumi alandatakse. Naturschutzbund Deutschland leidis, et nimetatud organisatsioon oli pumbajaama käitamisega põhjustanud mustviirest kahjustavaid keskkonnakahjustusi. Seetõttu küsis Saksamaa kohus, kuidas tõlgendada direktiivis 2004/35 (keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta) sisalduvat väljendit „territooriumi tavaline majandamine, nagu see on määratletud loodusliku elupaiga registris või sihtdokumentides või nii nagu maa-ala omanikud või ettevõtjad on varem majandanud.“

Euroopa Kohus märkis sissejuhatuseks, et kaitsealustele liikidele ja elupaikadele põhjustatud kahju on kahju, millel on kõnealuste liikide või elupaikade soodsa kaitsestaatus saavutamise või säilitamise seisukohast märgatav kahjulik mõju. Igal üksikjuhtumil on tarvis hinnata asjasse puutuva kahju mõju tähtsust ning sellise mõju tähtsust tuleb hinnata baasolukorra suhtes, võttes arvesse direktiivis kindlaks määratud kriteeriume. Kohus täpsustas, et kahjustused, millel on tõestatav mõju inimeste tervisele, tuleb tingimata kvalifitseerida olulisteks kahjustusteks. Samas kaitsealustele liikidele ja elupaikadele tekitatud kahju ei hõlma kahjulikku mõju, mis on põhjustatud ettevõtjate sellistest tegudest, millele asutused on andnud selgesõnalise loa. **Järelikult ei saa kahju, mida on põhjustanud pumbajaama käitamine, milleks pädevad asutused on andnud sõnaselge loa, kvalifitseerida „kaitsealustele liikidele ja looduslikele elupaikadele tekitatud kahjuks“.** Lisaks on liikmesriikidel õigus mitte kvalifitseerida „märgatavaks kahjustuseks“ kaks olukorda, st ühelt poolt looduslikest põhjustest tingitud kahjustused ja teiselt poolt territooriumi tavalisest majandamisest tulenevad kahjustused.

Seejärel leidis kohus, et „majandamine“ peab olema seotud mingi territooriumiga, muu hulgas võib see viidata territooriumile, kus leidub kaitsealuseid liike või looduslikke elupaiku elupaigadirektiivi ja linnudirektiivi tähenduses. Mõistet „territooriumi tavapärase majandamine“ tuleb mõista nii, et see hõlmab kõiki meetmeid, mis võimaldavad kaitsealuseid liike või looduslikke elupaiku sisaldava territooriumi head haldamist või korraldust, mis muu hulgas on kooskõlas üldiselt lubatud põllumajandustavaga. Elupaigadirektiivi ja linnudirektiivi reguleerimisalasse jääva territooriumi majandamist saab pidada tavaliseks vaid siis, kui selle raames järgitakse neis direktiivides ette nähtud eesmärgid ja kohustusi. Selle tagamiseks peavad võetavad majandamismeetmed tingimata võtma arvesse vastava territooriumi iseloomulikke jooni, nt inimtegevuse esinemine. Kohus täpsustas, et **mõiste tavaline majandamine võib hõlmata kaitsealuseid liike ja looduslikke elupaiku sisaldaval alal toimuvaid põllumajanduslikke tegevusi kogumis, st ka neid, mis võivad kuuluda vältimatute kõrvaltegevuste hulka, nagu niisutus ja kuivendamine ning seega ka pumbajaama käitamine.**

Lisaks märkis kohus, et liikmesriigi kohus peab langetama otsuse selle kohta, kas majandusmeede oli tavaline, majandusdokumentide põhjal, mille liikmesriigid on kehtestanud elupaigadirektiivi ja linnudirektiivi alusel ning tõlgendama vajadusel nende direktiivide ülevõtmiseks kehtestatud riigisiseste normide toel või nende puudumise korral niisuguste riigisiseste normide toel, mis on kooskõlas direktiivide vaimu ja eesmärkidega. Teiseks **võib tavaline majandamine tähendada ka haldus- või korraldusmeedet, mida peetakse tavapäraseks, üldtunnustatuks, juurdunuks ja mida omanikud või ettevõtjad on kasutanud piisavalt pika ajavahemiku jooksul enne selle meetme tõttu kaitsealustele liikidele ja looduslikele elupaikadele tekkinud kahjustuse ilmnemisest.**

Lõpuks analüüsis Euroopa Kohus mõistet „ametialane tegevus“ ning leidis, et see ei ole piiratud üksnes tegevusega, millel on seos turuga või mis on konkureeriva iseloomuga, vaid hõlmab kõiki ametialases raamistikus läbiviidud tegevusi – vastandina puht isiklikele või kodustele

tegevustele – ja seetõttu ka tegevusi, millega tegeldakse üldsuse huvides seadusest tuleneva volituse alusel.

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-311/18: Facebook Ireland ja Schrems (eelotsus – piisava kaitse tase isikuandmete edastamisel liidust kolmandasse riiki)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 16. juulil 2020

Austria kodanik Schrems esitas andmekaitsevolinikule kaebuse, milles palus, et ta keelaks Facebook Irelandil tema isikuandmeid USAsse edastada, põhjendades seda väitega, et USAs kehtiv õigus ja valitsev praktika ei taga sellel territooriumil säilitatavate isikuandmete piisavat kaitset sealsete avaliku võimu asutuste jälgimise eest. Sellega seoses Euroopa Kohus juba tunnistas komisjoni 2000. aasta otsuse, kus tõdeti, et USA tagab piisava kaitse, kehtetuks. Facebook Ireland jätkas isikuandmete edastamist tüüptingimuste otsuse alusel, seega Schrems soovis jätkuvalt andmekaitsevolinikul selline tegevus peatada või lõpetada. Kuna vahepeal olid jõustunud isikuandmete kaitse üldmäärus ning komisjoni Privacy Shield otsus, siis Iirimaa kõrgeim kohus palus eelotsusetaotluses isikuandmete kaitse üldmääruse (2016/679) tõlgendamist ning Euroopa Komisjoni tüüptingimuste (2016/2297) ja Privacy Shield (2016/1250) otsuste tõlgendamist ja kehtivuse hindamist kooskõlas ELi põhiõiguste hartaga.

Kõigepealt vastas Euroopa Kohus küsimusele, kas isikuandmete kaitse üldmäärust saab kohaldada olukorras, kus liikmesriigis asuv äriühing edastab isikuandmeid kolmandas riigis asuvale äriühingule ning selle käigus või järel võivad neid andmeid kolmandas riigis töödelda selle riigi ametiasutused avaliku korra, riigikaitse ja riikliku julgeoleku eesmärkidel. Kohus märkis, et **isikuandmete edastamisel, levitamisel või muul moel kättesaadavaks tegemisel ei tehta vahet sellel, kas need toimingud tehakse liidu sees või on need seotud kolmanda riigiga**. Seega selline edastamine ei tohiks isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalast välja jääda põhjusel, et edastamise käigus või järel võivad kõnealuseid andmeid töödelda asjaomase kolmanda riigi ametiasutused avaliku korra, riigikaitse või riikliku julgeolekuga seotud eesmärkidel.

Järgmisena analüüsis kohus, milline kaitse tase on nõutav juhul, kui isikuandmeid edastatakse kolmandasse riiki andmekaitse tüüptingimuste alusel. Kohus märkis, et nõutud ei ole, et asjaomane kolmas riik tagaks liidu õiguskorras tagatud kaitsega võrdsel tasemel kaitse, vaid „**kaitse piisavat taset**“ tuleb mõista nii, et see nõuab, et kolmas riik tõepoolest tagaks oma riigisisese õigusega või endale võetud rahvusvaheliste kohustustega põhiõiguste ja –vabaduste kaitse taseme, mis on sisuliselt samaväärne sellega, mis on liidus selle määrusega tagatud, **tõlgendatuna kooskõlas hartaga**. Kuigi määruses ei ole loetletud asjaolusid, mida tuleb arvesse võtta hindamiseks, milline kaitse tase on sellise edastamise puhul piisav, on määruses täpsustatud, et **andmesubjektidele peavad olema tagatud asjakohased kaitsemeetmed ning neile peavad olema kättesaadavad kohtulikult kaitstavad õigused ja tõhusad õiguskaitsevahendid**. Selleks, et hinnata sellise edastamise korral tagatud kaitse taset, tuleb eelkõige arvesse võtta nii liidus asuva vastutava töötleja või tema volitatud töötleja ja

kolmandas riigis asuva isikuandmete vastuvõtja vahel kokku lepitud lepingutingimusi kui ka kolmanda riigi õigussüsteemiga seotud asjakohast teavet, mis puudutab selle riigi ametiasutuste võimalust isikuandmetele juurde pääseda.

Seejärel hindas Euroopa Kohus, kas pädev järelevalveasutus on kohustatud peatama või keelama komisjoni tüüptingimuste otsuse alusel toimuva isikuandmete edastamise kolmandasse riiki, kui ta leiab, et seal ei järgita või ei saa järgida tüüptingimusi ning liidu õigusega ei saa tagada nõutavat andmete kaitse taset. Kohus nentis, et järelevalveasutused on seatud jälgima liidu õigusnormide jälgimist, mis reguleerivad füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel, mistõttu on igal sellisel asutusel pädevus kindlaks teha, kas isikuandmete edastamine asutuse asukoha liikmesriigist kolmandasse riiki vastab määrusega kehtestatud nõuetele. Sealhulgas peab iga järelevalveasutus käsitlema andmesubjektide esitatud kaebusi, uurima asjakohasel määral kaebuse sisu ja selle nõutava hoolsusega läbi vaatama. Sellega seoses **on järelevalveasutus kohustatud isikuandmete edastamise kolmandasse riiki peatama või keelama, kui ta kõiki edastamise asjaolusid arvestades leiab, et kolmandas riigis tüüptingimusi ei järgita ning ei tagata edastatavate andmete piisavat kaitset, mis on liidu õiguse kohaselt nõutav.** Teisiti on aga see komisjoni otsuse korral, millega komisjon on tuvastanud andmete piisava kaitse taseme tagamise teatavas kolmandas riigis. Seega seni, kuni Euroopa Kohus ei ole kaitse piisavuse otsust kehtetuks tunnistanud, ei tohi liikmesriigid ja nende organid võtta selle otsusega vastuolus olevaid meetmeid, ega järelikult ka peatada või keelata isikuandmete edastamist sellesse kolmandasse riiki.

Hinnates tüüptingimuste otsuse kehtivust, sedastas kohus, et kuigi tüüptingimused on siduvad liidus asuvale vastutavale töötajale ja kolmandas riigis asuvale vastuvõtjale, juhul kui nad on sõlminud lepingu, milles neile tüüptingimustele viidatakse, on siiski selge, et need tingimused ei saa olla siduvad selle kolmanda riigi ametiasutustele, kuna viimased ei ole lepingu pooled. Tüüptingimuste eesmärk on üksnes teha liidus asuvatele vastutavatele töötajatele kättesaadavaks lepingulised kaitsemeetmed, mis on ühtviisi kohaldatavad kõigis kolmandates riikides, ja seda seega olenemata kaitsetasemest, mis neist riikidest igaühes on tagatud. Kuna andmekaitse tüüptingimused ei saa juba iseenesest anda tagatist, mis lähevad kaugemale lepingulistest kohustustest tagada liidu õigusega nõutava kaitsetaseme järgimine, võivad need olenevalt teatud kolmandas riigis valitsevast olukorrast vajada täiendavate meetmete võtmist vastutava töötaja poolt, et tagada nõutava kaitsetaseme järgimine. Seetõttu **on ennekõike vastutava töötaja ülesanne kontrollida juhtumispõhiselt ja vajaduse korral koostöös andmete vastuvõtjaga, kas liidu õiguse seisukohalt tagab kolmanda riigi õigus tüüptingimuste alusel edastatud isikuandmete piisava kaitse, ja vajaduse korral näha lisaks tüüptingimustes ettenähtule ette täiendavad kaitsemeetmed.** Kui sellise kaitse tagamiseks ei ole võimalik võtta piisavaid täiendavaid meetmeid või kui tüüptingimuste täitmine ei ole enam võimalik, peavad nimetatud isikud või nende asemel pädev järelevalveasutus isikuandmete kolmandasse riiki edastamise peatama või lõpetama. **Seega järeldas kohus, et tüüptingimuste otsuses on ette nähtud tõhusad mehhanismid, mis praktikas võimaldavad tagada, et tüüptingimuste alusel toimuv isikuandmete edastamine peatatakse või keelatakse juhul, kui andmete vastuvõtja neid tingimusi rikub või kui tal ei ole võimalik neid täita.**

Mis puudutab komisjoni otsuse Privacy Shield kehtivust, nentis kohus, et USAs ei anta lube mitte üksikuteks jälgimismeetmeteks, vaid load antakse vastavalt iga-aastasele vastavuskinnitusele jälgimisprogrammide jaoks (nagu nt PRISM ja UPSTREAM), millest paraku ei saa tuletada piiranguid ette nähtud volitustele ega kaitsemeetmeid USA-väliste isikutele, kes on nende programmide potentsiaalseks sihtmärgiks. Seega ei ole võimalik tagada kaitse taset, mis oleks sisuliselt samaväärne hartaga tagatule, mille kohaselt eeldab sellise kaitse taseme tuvastamine muu hulgas tõhusate ja kohtulikult kaitstavate õiguste olemasolu

andmesubjektide jaoks. Samuti USA õiguses sätestatud muud suunised ja korraldused ei anna õigusi, millele saaks USA ametiasutuste vastu kohtus tugineda.

Neil asjaoludel ei ole isikuandmete kaitse piirangud piiritletud viisil, mis vastaks liidu õiguses ettenähtuga sisuliselt samaväärsetele nõuetele. Lisaks ei anna Privacy Shield otsusega loodud ombudsmani mehhanism andmesubjektidele, kelle andmeid edastatakse USAsse, õiguskaitsevahendit sellises organis, kes pakub hartaga ette nähtutega sisuliselt samaväärseid kaitsemeetmeid. Kohus järeldas, et **komisjon on seega rikkunud Privacy Shield otsuse vastuvõtmisel isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevaid nõudeid, mistõttu on see komisjoni otsus kehtetu.**

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-610/18: AFMB (eelotsus – „tööandjaks“ oleva ettevõtte kindlaksmääramine)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 16. juulil 2020

Küprose äriühing AFMB sõlmis Madalamaades asuvate veoettevõtjatega masinapargi haldamise lepingud, mille alusel ta võttis endale kohustuse tasu eest hallata veoettevõtjate käitatavaid raskeveokeid nende ettevõtjate arvel ja riisikol. Samuti sõlmis AFMB töölepingud Madalmaal elavate rahvusvahelisi vedusid tegevate veoautojuhtidega, mille kohaselt AFMB oli nende tööandja ning Küprose tööõigus kohaldus nende lepingutele, hoolimata sellest, et nad jätkuvalt töötasid Madalmaade veoettevõtjate heaks, kes kandsid nende töötasukulud AFMB-le. Seetõttu tekkis põhikohtuasjas küsimus, millise liikmesriigi sotsiaalkindlustusalased õigusaktid on kohaldatavad rahvusvahelisi vedusid tegevatele veoautojuhtidele, kes on sõlminud töölepingu AFMB-ga, kuid kes töötavad Madalmaade veoettevõtjate heaks. Täpsemalt küsis Madalmaade kohus, kas rahvusvahelisi vedusid tegeva veoautojuhi tööandja on veoettevõtja, kes on selle autojuhi tööle võtnud, kelle täielikus käsutuses ta tegelikult on, kelle tegelikus alluvuses ta on ning kes on tegelik töötasukulude kandja, või ettevõtja, kes on sõlminud temaga töölepingu ja kes maksab talle veoettevõtjaga sõlmitud kokkuleppe alusel töötasu.

Euroopa Kohus mõonis, et veoautojuhtidele kohaldatavate liikmesriigi sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide kindlaksmääramisel on otsustava tähtsusega mõiste „tööandja“ ja „isik, kes töötab ettevõtja juures“ tõlgendamine vastavalt määrustele 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) ja 1408/71 (sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes). Paraku nimetatud määrused neid mõisteid ei määratle ega viita nende tähenduse kindlaksmääramisel liikmesriikide õigusele ega praktikale. Nende sõnade hariliku tähenduse kohta ütles kohus, et üldjuhul tähendab „tööandja“ ja tema „töötajate“ vaheline suhe nende vahelise alluvussuhte olemasolu. Kohus rõhutas oma varasemale praktikale viidates, et hinnata, kas töötaja puhul on tegemist „tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil töötava isikuga“ tuleb arvesse võtta võimalikku lahkevust ühelt poolt asjasse puutuvates töölepingutes sisalduvate andmete ning teiselt poolt selle vahel, kuidas nende lepingute alusel kohustusi praktikas täideti. Kohus tõdes, et **kuigi töölepingu sõlmimine töötaja ja ettevõtja vahel võib olla märk sellest, et nende vahel on alluvussuhe, ei ole ainuüksi selle asjaolu põhjal sellise suhte olemasolu võimalik**

lõplikult järeldada. Sellise järelduse tegemiseks on nimelt lisaks töölepingus formaalselt sisalduvale teabele vaja veel arvesse võtta seda, kuidas sellest lepingust töötajale ja ettevõtjale tulenevaid kohustusi praktikas täidetakse. **Seega tuleb olenemata lepingudokumentide sõnastusest kindlaks teha üksus, kelle tegelik alluvuses töötaja on, kes on tegelik töötasukulude kandja ja kellel on tegelik voli selle töötaja tööleping üles öelda.**

Kohus rõhutas, et sellist tõlgendust toetavad määruste eesmärgid, milleks on tagada liimesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimine, et kindlustada isikute vaba liikumine liidu piires ja seeläbi aidata kaasa nende elustandardi ja tööhõive tingimuste parandamisele. See eesmärk satuks aga ohtu, kui nendele mõistetele antakse tõlgendus, mis võimaldab ettevõtjatel kasutada puhtalt kunstlikke konstruktsioone selleks, et kasutada liidu õigusnorme vaid liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide erinevustest kasu lõikamiseks. **Seetõttu ei tule rahvusvahelisi vedusid tegev veoautojuht lugeda töötavaks mitte ettevõtja juures, kes on temaga formaalselt sõlminud töölepingu, vaid veoettevõtja juures, kelle alluvuses ta tegelikult on, kes on tegelik töötasukulude kandja ning kellel on tegelik voli tema tööleping üles öelda.**

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

C-129/19: Presidenza del Consiglio dei Ministri (eelotsus – vägivallakuritegude ohvrite hüvituskeem, kui tegemist ei ole piiriülese olukorraga)

Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 16. juulil 2020

Itaalia kodanik langes Itaalias seksuaalvägivalla ohvriks, kuid kuna kuriteo toimepanijad põgenesid, ei saanud neilt ohvri kasuks välja mõistetud 50 000 euro suurust hüvitist sisse nõuda. Seejärel esitas ohver nõude kohtusse paludes tuvastada, et Itaalia on lepinguvälise vastutuse direktiivist 2004/80 (mis käsitleb kuriteoohvritele hüvitise maksmist) tulenevad kohustused korrektselt ja täielikult üle võtmata jätnud. Itaalia kohus küsis esiteks, kas normid, mis näevad ette liikmesriigi lepinguvälise vastutuse liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju eest, on kohaldatavad põhjusel, et liikmesriik ei ole õigel ajal üle võtnud direktiivi 2004/80 kuriteoohvrite suhtes, kes elavad liikmesriigis, kus pandi toime kuritegu. Teise küsimusega soovis kohus teada, kas seksuaalvägivalla ohvritele makstavat kindlasummalist hüvitist 4800 eurot tuleb pidada „õiglaseks ja asjakohaseks“. Nimelt määrati hagejale hüvitis summas 4800 eurot ministri dekreedil alusel pärast hagi esitamist.

Euroopa Kohus leidis nimetatud direktiivi sõnastuse ja konteksti analüüsimisel, et **direktiiv näeb ette liikmesriikide kohustuse luua hüvituskeem „nende territooriumil sooritatud tahtlike vägivallakuritegude ohvrite“, mitte ainult piiriüleses olukorras kuriteoohvrite jaoks.** Sellest nähtub, et liidu seadusandja ei valinud seda, et iga liikmesriik loob spetsiaalse hüvituskeemi, mis oleks piiratud ainult piiriüleses olukorras olevate tahtlike vägivallakuritegude ohvritega. Järelikult paneb direktiiv liikmesriigile kohustuse tagada kõigi tema territooriumil toime pandud tahtlike vägivallakuritegude ohvrite riigisisese hüvituskeemi olemasolu. Kohus nentis, et kui sellist skeemi ei ole ette nähtud, siis ei saa liikmesriik täita ka direktiivist tulenevaid kohustusi, mis on seotud hüvitise kättesaadavusega piiriülestel juhtudel.

Mis puudutab hüvitise suurust, siis „õiglane ja asjakohane“ hüvitis ei pea tingimata vastama kahjuhüvitisele, mida võidakse tahtliku vägivallakuriteo ohvrile selle kuriteo toimepanijalt välja mõista. Järelikult ei pea see hüvitis tingimata tagama kuriteoohvritele tekitatud varalise ja mittevaralise kahju täielikku hüvitamist. **Sellist hüvitist võib pidada „õiglaseks ja asjakohaseks“, kui see piisaval määral kompenseerib ohvritele tekitatud kannatusi.** Liikmesriik peab siiski tagama, et hüvitise skaala oleks piisavalt üksikasjalik, et vältida seda, et teatud liiki vägivallakuriteo eest ette nähtud kindlasummaline hüvitis võiks konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades osutada ilmselgelt ebapiisavaks. Kohtu meelest ei näi seksuaalvägivalla ohvrite makstav kindlasummaline hüvitis 4800 eurot esmapilgul vastavat „õiglasele ja asjakohasele hüvitisele“ direktiivi tähenduses. Lõppkokkuvõttes **on see liikmesriigi kohtu ülesanne kõiki asjaolusid arvestades tagada, et hüvitisskeemi alusel tahtliku vägivallakuriteo ohvrile määratud summa oleks „õiglane ja asjakohane“.**

Euroopa Kohtu otsus on kättesaadav [siit](#).

Tegemist on mitteametliku kokkuvõttega EL õiguse büroo valitud kohtulahenditest. EL Kohtu otsuste ja kohtujuristi ettepanekute terviktekstidega saab tutvuda EL Kohtu koduleheküljel või EUR-Lex andmebaasis (viited lisatud).